

Elveția.

EVALUAREA MASS-MEDIA din perspectiva diversității și incluziunii sociale

Raport de monitorizare nr. 3

Perioada de monitorizare: noiembrie-decembrie 2024

Chișinău 2025

Autoare:

Natalia Porubin, expertă media

Chișinău, ianuarie 2025

Monitorizarea a fost desfășurată de Asociația Presei Independente în cadrul proiectului „**Cetățeni Activi, Comunități Prospere, Faza II**”, componenta „Jurnaliștii pentru diversitate și incluziune: responsabilitate și angajament”, finanțat din resursele acordate de Guvernul Elveției și Suedia.

Sumar

Introducere și aspecte metodologice	4
Obiectivul monitorizării	5
Metodologia monitorizării	6
Instituțiile media monitorizate	7
I. Evaluarea cantitativă	8
a) Portaluri monitorizate: tendințe generale	8
b) Tendințe tematice în cazul portalurilor monitorizate	13
c) Ziare monitorizate: tendințe generale	16
d) Tendințe tematice în cazul ziarelor monitorizate	18
e) Posturi TV și Radio monitorizare: tendințe generale	20
j) Tendințe tematice la posturile TV și Radio monitorizate	21
II. Evaluarea calitativă	24
1) Tratamentul protagoniștilor/protagonistelor.....	24
2) Terminologia utilizată de jurnaliști	31
3) Titluri.....	33
4) Fotografii	33
III. Concluzii generale.....	36
IV. Recomandări	38

Introducere și aspecte metodologice

Mass-media are un rol esențial în promovarea diversității și incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile la discriminare. Jurnaliștii au oportunitatea de a aduce în prim-plan problemele și provocările cu care se confruntă aceste grupuri, dar și de a prezenta istorii de succes despre integrarea persoanelor vulnerabile.

Pentru a contribui la promovarea incluziunii, jurnaliștii trebuie să evite complet utilizarea terminologiei discriminatorii. Un cuvânt sau o expresie utilizate impropriu într-un material jurnalistic pot fi preluate de mii de oameni, transformându-se ulterior în clișee sau stereotipuri. Codul deontologic al jurnalistului conține prevederi clare pentru prevenirea discriminării. Articolul 4.14 din redacția nouă a documentului stipulează: „Demnitatea umană a fiecărei persoane trebuie respectată. Originea națională, etnică și socială, rasă, culoare, cetățenie, limbă, religie, vârstă, sex, identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, dizabilitate, stare de sănătate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu protejat nu pot fi prezentate într-o manieră neadecvată sau denigratoare”. De asemenea, conform normelor deontologice, redacțiile trebuie să monitorizeze și să gestioneze comentariile consumatorilor de presă la materialele jurnalistice, pentru a preveni răspândirea mesajelor instigatoare la ură.

Obiectivul monitorizării

Prezenta monitorizare a fost realizată în perioada noiembrie-decembrie 2024 și are scopul de a analiza din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ, modul în care mass-media reflectă diversitatea și promovează incluziunea socială. Echipa de monitorizare a urmărit materialele jurnalistice care abordează direct sau indirect reprezentanții grupurilor vulnerabile la discriminare. Grupurile au fost selectate pe baza criteriilor prevăzute de Legea privind asigurarea egalității: rasă, culoare, origine etnică, naționalitate, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, statut HIV/SIDA, orientare sexuală, limbă vorbită.

În mod special, monitorizarea a vizat modul în care mass-media reflectă următoarele grupuri:

- persoane cu dizabilități psiho-sociale și intelectuale;
- persoane cu dizabilități fizice;
- persoane LGBT;
- persoane care trăiesc cu HIV/SIDA;
- persoane de etnie romă;
- persoane care nu vorbesc limba română;
- minorități etnice;
- minorități religioase;
- persoane care s-au aflat în detenție (ex-deținuți);
- persoane refugiate.

Metodologia monitorizării

Analiza cantitativă a inclus numărul de materiale la subiecte dedicate grupurilor vulnerabile, poziția acestor materiale în buletinele de știri, pe paginile ziarelor, genurile jurnalistice utilizate, numărul de fotografii incluse și calitatea acestora.

Analiza calitativă a evaluat conformitatea materialelor cu prevederile Codului deontologic al jurnalistului și ale Codului serviciilor audiovizuale (pentru produse difuzate la radio și TV), având în vedere criterii precum: obiectivitatea și corectitudinea datelor, prezumția de nevinovăție, toleranță și nediscriminare, protecția persoanelor în situații vulnerabile.

Echipa de monitorizare a urmărit și comentariile consumatorilor de presă, atunci când acestea erau disponibile pe paginile web, pentru a identifica elemente de discriminare sau discurs instigator la ură, precum utilizarea de expresii denigratoare, stereotipuri, apel la ură sau intoleranță.

Instituțiile media monitorizate

Primul raport de monitorizare la acest subiect a fost elaborat în anul 2022, când au fost urmărite 10 instituții media. Cel de-al doilea raport a fost realizat în anul 2023 și a inclus 15 instituții. Actuala perioadă de monitorizare, a treia la număr, s-a desfășurat în perioada noiembrie-decembrie 2024, când echipa de monitorizare a urmărit 20 de instituții media – ziare, portaluri online, posturi TV și Radio.

Lista instituțiilor de presă monitorizate în perioada noiembrie-decembrie 2024:

- Agora.md
- Newsmaker.md
- Realitatea.md
- Unimedia.info
- Diez.md
- Nokta.md
- Tuk.md
- Ziuadeazi.md
- GRT
- Radio Moldova
- Jurnal TV
- TV 8
- Moldova 1
- Pro TV
- Radio Chișinău
- SP, Bălți
- Expresul
- Observatorul de Nord
- Unghiul
- Ziarul de Gardă

Criteriile de selectare pentru presa scrisă, radio, TV și online: mass-media de limbă română și limbă rusă (naționale și regionale), care difuzează știri și alt conținut informativ în fiecare zi.

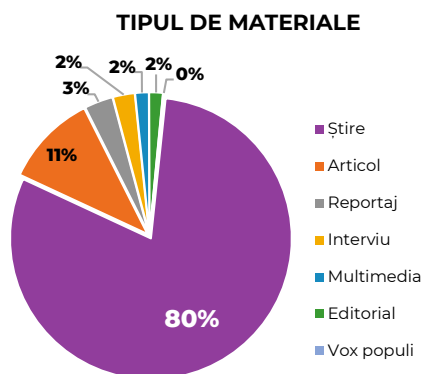
I. Evaluarea cantitativă

În perioada noiembrie-decembrie 2024, cele 20 de instituții media monitorizate au publicat în total **1075** materiale pe subiectul diversității și incluziunii, comparativ cu **808** materiale în anul 2023 (când au fost monitorizate 15 instituții media) și **442** de materiale în prima etapă a monitorizării – în anul 2022, când au fost incluse 10 instituții media.

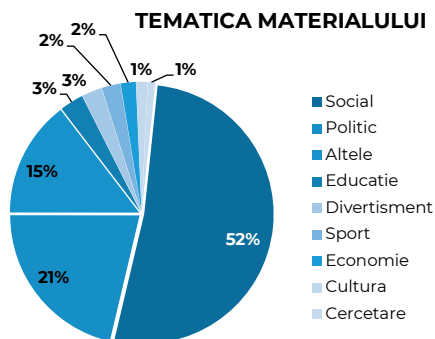
Ca și în perioadele precedente de monitorizare, majoritatea materialelor au fost prezentate sub formă de știri sau reportaje, în timp ce alte genuri jurnalistice, precum investigațiile, editorialele etc., au fost mult mai puțin reprezentate. Cele mai multe materiale publicate în perioada de monitorizare s-au concentrat pe teme legate de femei, refugiați și persoane în etate. Problemele persoanelor LGBT, ale foștilor deținuți, ale persoanelor de etnie romă sau ale celor care trăiesc cu HIV/SIDA au fost abordate mult mai rar. Unele redacții nu au publicat, timp de două luni, niciun material despre aceste grupuri.

a) Portaluri monitorizate: tendințe generale

În lunile noiembrie-decembrie 2024, cele opt portaluri monitorizate – Agora.md, Diez.md, Newsmaker.md, Unimedia.info, Nokta.md, Realitatea.md, Tuk.md și Ziuadeazi.md au publicat un total de **638** de materiale pe subiectele incluse în monitorizare. Majoritatea acestora – 512 (aproximativ 80%) – au fost știri. Alte 68 de materiale au fost articole, 21 – reportaje, 16 – interviuri, 10 – materiale multimedia, 10 – editoriale și 1 – vox populi.

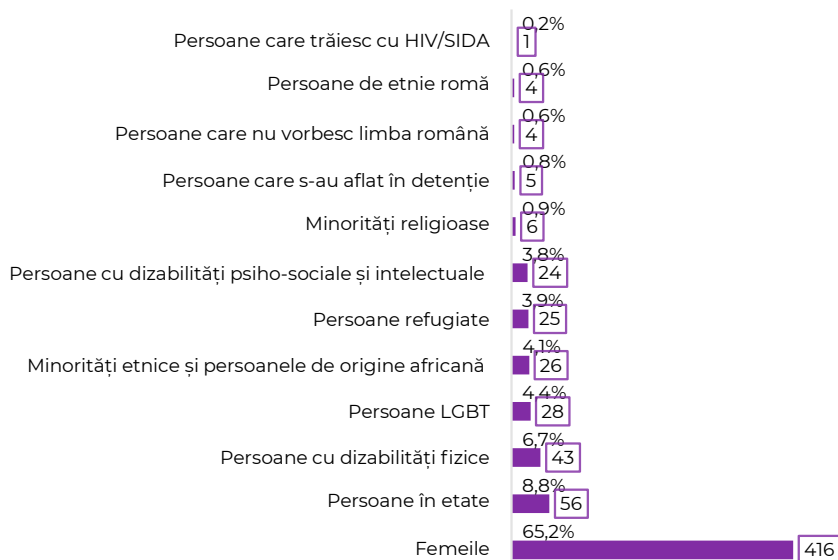

Fiecare al doilea subiect la tema monitorizării se înscrie la rubrica social, iar fiecare al cincilea – la rubrica politic.

Din numărul total de materiale, 391 sunt subiecte originale, realizate prin efortul echipelor redacționale monitorizate, alte 247 fiind preluate de la alte surse media. În ceea ce privește grupul vulnerabil vizat în materiale, cele mai multe cazuri se referă la femei. 65% dintre materialele publicate abordând acest grup. La o distanță considerabilă, pe locul al doilea, se situează materialele care tratează subiecte legate de persoanele în etate – 56 (sau 8,8%), urmate de cele despre persoanele cu dizabilități fizice – 43 (sau 6,7%).

GRUPUL VULNERABIL VIZAT ÎN MATERIAL

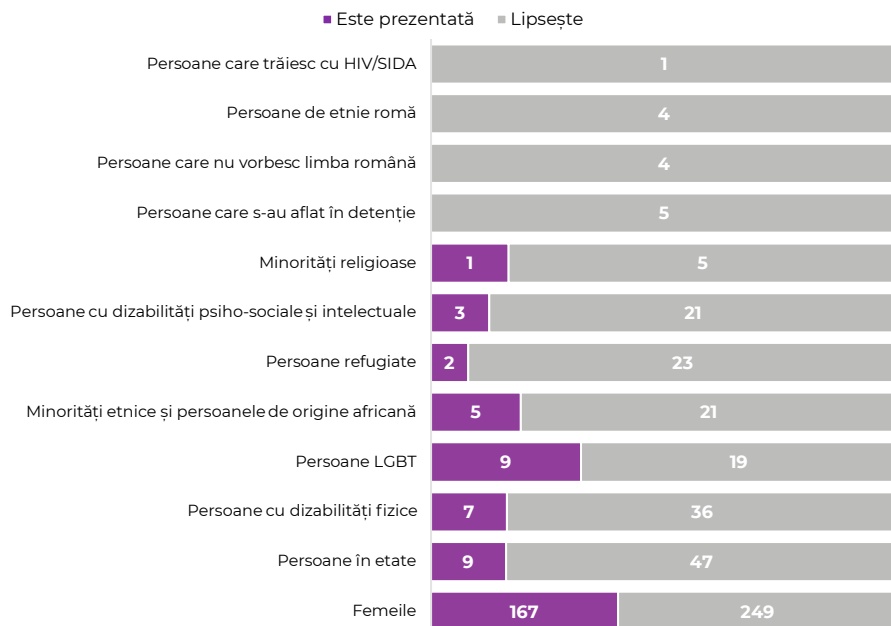

Pe parcursul întregii perioade de referință, cele opt portaluri monitorizate au publicat, cumulativ, un singur material despre persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA, patru materiale despre persoanele de etnie romă și cinci materiale despre persoanele care s-au aflat în detenție.

În majoritatea cazurilor, grupurile vulnerabile au fost prezentate într-un context neutru – 312 materiale. În 176 de materiale, grupurile monitorizate au fost prezentate într-un context negativ, iar în alte 150 de cazuri – într-un context pozitiv.

Femeile au fost prezentate într-un context negativ în 141 din 416 cazuri, persoanele în etate – în 12 din 56 de cazuri, refugiații – în 4 din 25 de cazuri etc.

Grupul vulnerabil vizat în material	Negativ	Neutru	Pozitiv	Total general
Persoane care trăiesc cu HIV/SIDA		1		1
Persoane de etnie romă		2	2	4
Persoane care nu vorbesc limba română	1	2	1	4
Persoane care s-au aflat în detenție	4	1		5
Minorități religioase		4	2	6
Persoane cu dizabilități psiho-sociale și intelectuale	4	16	4	24
Persoane refugiate	4	13	8	25
Minorități etnice și persoanele de origine africană	4	11	11	26
Persoane LGBT	4	16	8	28
Persoane cu dizabilități fizice	2	24	17	43
Persoane în etate	12	27	17	56
Femeile	141	195	80	416
Total general	176	312	150	638

OPINIA GRUPULUI VULNERABIL

Unele redacții nu au ținut cont de opinia grupurilor vulnerabile despre care au scris, contrar prevederii Codului Deontologic al jurnalistului (articolul 4.16) care stipulează că: „La realizarea materialelor jurnalistice despre grupurile vulnerabile și despre reprezentanți individuali ai acestor grupuri jurnalistul se va asigura că ele sunt pe deplin reprezentate, iar poziția lor este clară și expusă publicului în mod explicit și nedistorsionat”.

În pofida acestei prevederi, în majoritatea cazurilor, jurnaliștii au ales să abordeze problemele grupurilor minoritare fără a solicita opinia reprezentanților acestora. De exemplu, opinia femeilor a fost prezentă în doar 167 din cele 416 materiale care vizează acest grup. În cazul persoanelor în etate, opinia reprezentanților grupului a fost prezentă în doar 9 cazuri, în timp ce în alte 47 de materiale care tratează subiectul aceasta lipsește.

În cazul persoanelor LGBT, opinia reprezentanților grupului a fost solicitată în doar 9 cazuri.

În cele mai multe cazuri – 193, sursele materialelor jurnalistice sunt reprezentanți ai autorităților publice centrale (ministere, departamente etc.). Opinia reprezentanților justiției, organelor de drept și armatei au fost consultate în 171 de materiale, mass-media a fost citată ca sursă în 134 de cazuri, cetățenii – în 88 de cazuri, iar reprezentanții grupurilor dezavantajate – în 82 de cazuri. La polul opus se află sindicatele – a căror opinie a fost inclusă în materialele jurnalistice la subiectul monitorizat într-un singur caz, reprezentanții mediului de afaceri, solicitați în 4 cazuri, și biserica, care a fost menționată tot în 4 cazuri.

FRECVENȚA SURSELOR

b) Tendințe tematice în cazul portalurilor monitorizate

Portalul Agora.md a publicat, în perioada de monitorizare, 197 de materiale despre diversitate și incluziune, comparativ cu 22 de materiale în perioada precedentă de analiză (2023) și 50 de materiale în monitorizarea din anul 2022. Majoritatea materialelor sunt știri plasate la rubrica *Social*. Redacția a abordat frecvent subiecte legate de femei, incluzând: experiența unei tinere din Iran; impactul cercetărilor medicale asupra sănătății femeilor; câteva materiale dedicate subiectului violenței obstetrice; cazul unei sportive, victimă a fenomenului body shaming; pedepsele inumane aplicate femeilor iraniene care nu poartă vălul islamic; prevenirea și combaterea violenței în bază de gen; cazul unei femei șantajate cu publicarea unor fotografii cu caracter intim; știri internaționale despre cazurile de abuz sexual asupra femeilor din Sudan; condamnarea unui bărbat din Franța care și-a drogat și forțat soția să întrețină relații sexuale. Astfel, Agora.md a demonstrat un interes constant pentru subiectele legate de drepturile femeilor și combaterea violenței de gen, contribuind la vizibilitatea acestor probleme în spațiul public.

Portalul Newsmaker.md a publicat 147 de materiale, comparativ cu 158 de materiale în perioada precedentă (2023) și 57 în anul 2022. Majoritatea acestora (111) sunt știri incluse în rubrica *Social*. Jurnaliștii de la acest portal au abordat subiecte precum măsurile de reeducare a agresorilor familiari; depresia și influența acesteia asupra sănătății mintale a femeilor; istoria unei femei originare din Republica Moldova care lucrează în Parlamentul României; un material de problemă despre străzile neilluminate din Chișinău – fenomen care poate contribui la creșterea abuzurilor și agresiunilor asupra femeilor; condamnarea unui bărbat din Franța care și-a abuzat soția timp de 20 de ani; cazul unei femei ucise de fratele său, care ar fi avut probleme psihice; cazul unei femei implicate într-un scandal cu tentă sexuală. De asemenea, portalul a relatat despre condamnarea unui bărbat care și-a abuzat sexual fiica minoră; un alt caz de trafic de persoane; istoria unui sportiv cu dizabilități etc.

Portalul Realitatea.md a fost monitorizat pentru prima dată. În perioada noiembrie-decembrie 2024 redacția a publicat 147 de materiale, dintre care 131 sunt știri. Jurnaliștii de la acest portal au relatat despre șantajul cu imagini intime la care a fost supusă o interpretă din Republica Moldova; mai multe cazuri de violență; o crimă care a avut loc într-un metrou din New York, unde un bărbat i-a dat foc unei femei care dormea; cazul mai multor gimnaste germane care au acuzat antrenorii de rele tratamente; trimiterea în judecată a dosarului unui bărbat acuzat că a impus mai multe fete să se prostitueze; cazul unei femei care își acuza soțul că o viola în timp ce ea suferea crize de epilepsie; alocațiile acordate de stat pentru copiii cu dizabilități; agresarea verbală de către un observator a alegătorilor cu dizabilități la o secție de vot din Edineț; evenimentele organizate cu ocazia Zilei persoanelor cu dizabilități; bursele de merit acordate elevilor și studenților de etnie romă etc.

Unimedia.info a publicat 12 materiale la subiectul prezentei monitorizări, comparativ cu 93 în monitorizarea din anul 2023. Portalul a relatat despre subiecte precum votul celui mai vârstnic alegător din Republica Moldova; cuplul de vârstnici moldoveni care a votat la o secție din Marea Britanie; sancționarea televiziunii publice din UTA Găgăuzia, pentru discriminarea comunității LGBTQ+. Totodată, Unimedia a informat despre decizia privind posibilitatea integrării copiilor refugiați din Ucraina în grădinițele din Moldova pe tot parcursul anului.

Portalul Diez.md a postat 13 știri axate pe grupurile defavorizate, comparativ cu 19 în anul 2023. Jurnaliștii au relatat despre un chestionar anonim adresat femeilor și tinerelor cu dizabilități, victime ale violenței; utilizarea imaginilor false pentru a hărțui femei și fete; angajamentele asumate de peste 250 de membri ai Consiliilor Elevilor din capitală pentru promovarea incluziunii; organizarea unui târg caritabil de către Facultatea de Drept a USM pentru sprijinirea persoanelor cu dizabilități; asigurarea instituțiilor de învățământ cu echipamente asistive pentru copiii cu deficiențe de auz și văz; lansarea platformei online pentru părinții copiilor cu dizabilități; burse de merit elevilor și studenților de etnie romă.

Portalul Tuk.md a publicat 31 de materiale, comparativ cu 11 în monitorizarea din anul 2023. Portalul a evidențiat statisticile privind violența în bază de gen din 2023, conform cărora peste 30 de femei și-au pierdut viața din cauza acestui fenomen; sprijinul acordat familiilor cu copii cu dizabilități printr-o indemnizație unică; procedura simplificată prin care copiii refugiați din Ucraina se pot înscrie în școlile și grădinițele din Republica Moldova; deschiderea unor clase în limba română la un liceu din Tvardița; scutirea absolvenților școlilor cu predare în limba rusă de examenul de bacalaureat la limba română prin susținerea unui examen special; lansarea unui nou site în Moldova dedicat familiilor cu copii cu dizabilități etc.

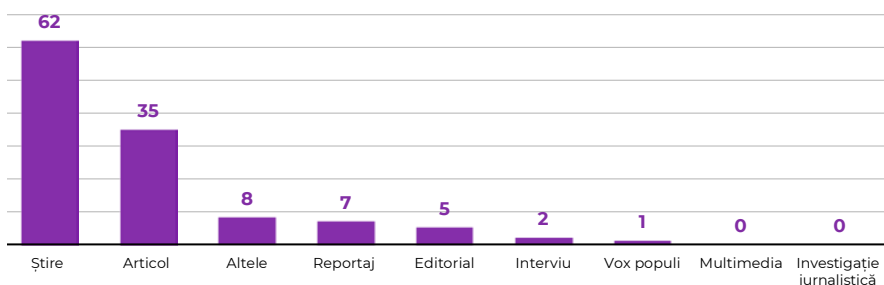
Portalul Nokta.md s-a aflat la prima etapă de monitorizare, redacția publicând în total de 43 de materiale, dintre care 39 au fost știri. Jurnaliștii acestui portal au abordat subiecte variate – informații despre telefonul de încredere destinat supraviețuitoarelor violenței pe bază de gen; cazul unui deținut care a șantajat o femeie cu imagini intime; creșterea alarmantă a mortalității din cauza violenței pe bază de gen, precum și condamnarea țării noastre de către Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, în cazul discriminării unei femei cu dizabilități. Totodată, au fost abordate subiecte legate de indemnizațiile acordate familiilor care au în îngrijire copii cu dizabilități și sancțiunile aplicate Episcopului Marchel pentru discriminarea persoanelor LGBT.

Portalul Ziuadeazi.md a postat 48 de materiale, inclusiv 41 de știri. Redacția a scris despre un program în domeniul IT dedicat fetelor și femeilor din Republica Moldova; decesul unei persoane în etate, care și-ar fi găsit sfârșitul într-o fântână; cazul unei femei ucise de propriul fiu; cazul unei femei care și-a agresat fizic copilul de numai un an; lansarea campaniei „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen”; lansarea studiului „Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale în sistemul educațional (2024)”; plata unică de 3300 de lei pentru toate familiile care au copii cu dizabilități; bursele de merit pentru elevii și studenții de etnie romă; istoria celui mai vârstnic alegător din Republica Moldova; plățile unice pentru pensionari etc.

c) Ziare monitorizate: tendințe generale

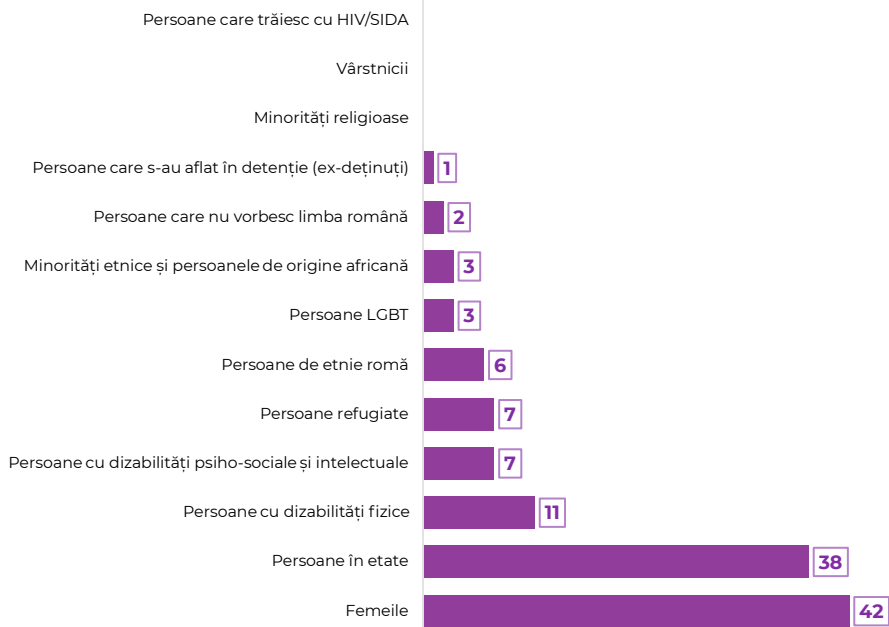
Cele cinci ziare monitorizate – *Ziarul de Gardă, SP, Expresul, Observatorul de Nord și Unghiul* – au publicat un total de 120 de materiale, dintre care 62 au fost știri, 35 – articole, alături de alte tipuri de conținut. Majoritatea știrilor referitoare la subiectele monitorizate au fost plasate în paginile interioare ale ziarelor, cu excepția a doar patru cazuri în care acestea au fost plasate în prima pagină. Din totalul materialelor publicate, 75 au fost incluse la rubrica social 14 la rubrica politic, 8 – educație etc.

NUMĂRUL DE MATERIALE MEDIA

În 74% dintre cazuri, redacțiile au publicat materiale originale despre diversitate și incluziune, alte 26% dintre materiale fiind preluate de la alte surse media. Cele mai multe materiale – 42, au fost despre femei, 38 despre persoanele vârstnice, 11 despre persoanele cu dizabilități fizice, 7 despre persoanele cu dizabilități psiho-sociale, 7 despre refugiați și 6 despre persoanele de etnie romă.

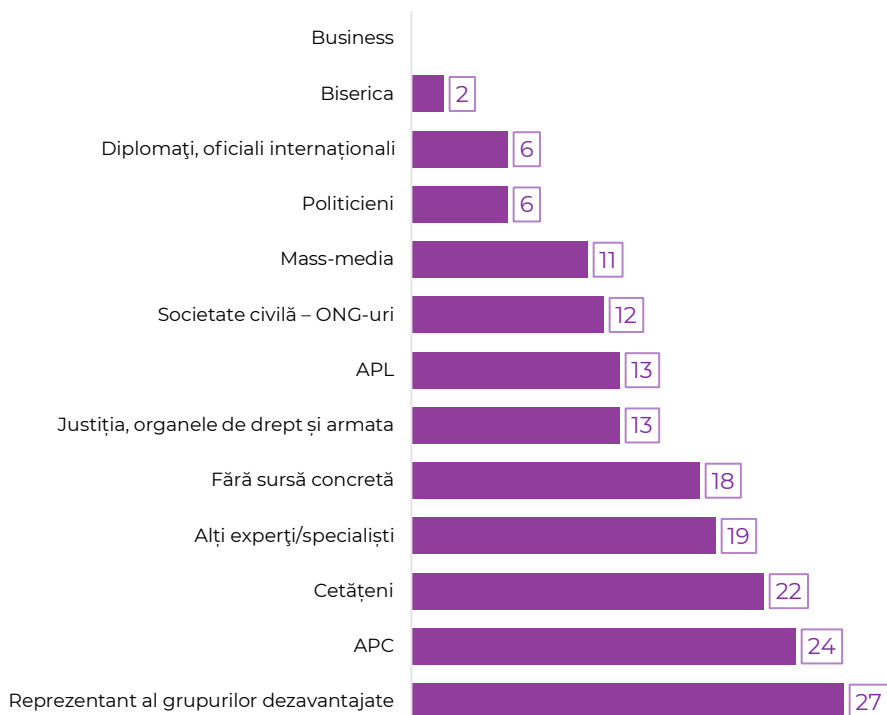
În același timp, nu a fost publicat niciun material despre persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA sau despre minoritățile religioase. În 48 de cazuri, grupurile monitorizate au fost prezentate în context pozitiv, în 51 de cazuri – în context neutru, iar în 21 de materiale – în context negativ.

GRUPUL VULNERABIL VIZAT ÎN MATERIAL

În 75 din cele 120 de materiale analizate, opinia grupului minoritar lipsește. Pentru a ilustra materialele referitoare la subiectele monitorizate, ziarele au utilizat un total de 146 de fotografii, dintre care doar 95 au fost însoțite de o legendă.

În cazul ziarelor, cea mai frecventă sursă utilizată pentru materialele jurnalistice a fost reprezentată de membrii grupurilor dezavantajate (27 surse), urmată de reprezentanți ai autorităților publice centrale (24 surse), cetățeni (22 surse) și experți (19 surse). Totodată, echipa de monitorizare a identificat 18 materiale care nu aveau o sursă concretă.

FRECVENȚA SURSELOR

d) Tendințe tematice în cazul ziarelor monitorizate

SP Bălți a publicat, în perioada de monitorizare, 39 de materiale, față de 28 în perioada precedentă (2023). Din numărul total de texte, 20 au fost scrise de echipa redacțională, celelalte fiind preluate. Majoritatea materialelor au abordat subiecte referitoare la persoanele vârstnice (16), femeii (11) și refugiați (4). Toate materialele au fost publicate într-un context neutru sau pozitiv. Redacția a ales să relateze despre câteva femei care au inițiat afaceri; despre știrile false care afectează securitatea fetelor și femeilor; despre utilizarea cotei de gen în cadrul alegerilor; despre zilele culturii ucrainene; deschiderea claselor cu predare în limba ucraineană în câteva școli din nordul țării; cursuri de limbaj mimico-gestual pentru unii angajați ai instituțiilor de stat etc.

Ziarul Expresul a publicat 10 materiale, dintre care 8 au fost știri și 2 articole, cele mai multe fiind incluse la rubrica *Social*. Ziarul a ales să scrie despre: siguranța femeilor vârstnice; o spălătorie socială pentru persoanele vulnerabile; majorarea pensiilor; problemele familiilor care cresc copii cu dizabilități grave; hărțuirea online a femeilor etc.

Observatorul de Nord a publicat un total de 40 de materiale jurnalistice (față de 36 în 2023), dintre care trei au fost plasate pe prima pagină a ziarului. Aproape jumătate dintre acestea au fost publicate la rubrica *Social*. Jurnaliștii de la această publicație au relatat despre: o acțiune de sprijin pentru copiii cu dizabilități; indemnizațiile pentru familiile care au copii cu dizabilități; un elev de etnie romă care beneficiază de bursă de merit; problema neșcolarizării copiilor de etnie romă; plățile sociale pentru persoanele cu dizabilități; un caz de trafic al refugiaților din Ucraina; mai multe bancuri care vizează românii sau femeile.

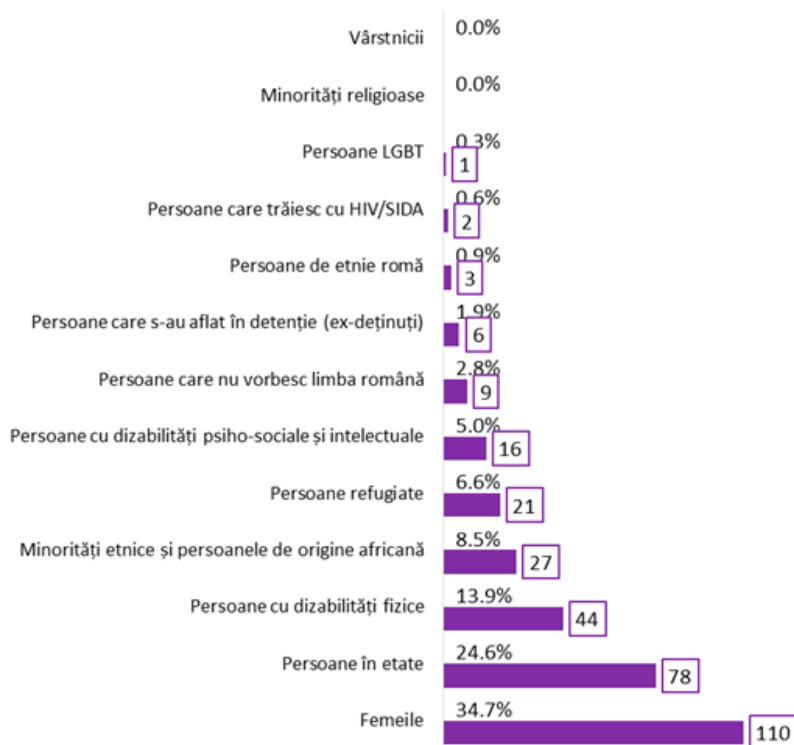
Ziarul Unghiul a postat 6 materiale care fac obiectul prezentei monitorizării. Jurnaliștii de la această publicație au ales să relateze despre desfășurarea campaniei „16 zile de activism împotriva violenței pe bază de gen”; despre un centru din Ungheni specializat în protecția victimelor violenței de gen; o întrunire a specialiștilor responsabili de educația incluzivă; lansarea Platformei pentru îmbătrânirea activă; incluziunea digitală a vârstnicilor în Republica Moldova.

Ziarul de Gardă a postat 25 de materiale jurnalistice privind incluziunea și diversitatea. Printre subiectele abordate s-au numărat cazul de hărțuire a directoarei publicației, Alina Radu; deschiderea unei cantine sociale la Cazangic, unde sunt alimentate persoanele din grupuri defavorizate; programele de recuperare pentru agresorii familiari; protecția minorităților în Uniunea Europeană; istoria unei persoane cu paralizie cerebrală infantilă; criza de vârstă la persoanele vârstnice; indexarea pensiilor etc.

e) Posturi TV și Radio monitorizare: tendințe generale

Cele șapte posturi TV și Radio monitorizate – GRT, Radio Moldova, Jurnal TV, Moldova 1, PRO TV, Radio Chișinău, TV 8 – au difuzat, în perioada noiembrie-decembrie 2024, un număr total de 317 materiale, dintre care majoritatea, 197, au fost reportaje și 111 știri. Peste 70% din totalul materialelor se încadrează la rubrica *Social*. Cele mai multe materiale – 110 – s-au referit la femei, 78 la persoanele vârstnice, 44 la persoanele cu dizabilități, 27 la minoritățile etnice, 21 la persoane refugiate etc. Un singur material s-a referit la persoanele LGBT, iar alte două la persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA și 3 la persoanele de etnie romă.

GRUPUL VULNERABIL VIZAT ÎN MATERIAL

j) Tendințe tematice la posturile TV și Radio monitorizate

Postul de televiziune GRT a difuzat 20 de știri și reportaje care se referă la tema prezentului raport (față de 24 în anul 2023). De cele mai multe ori, materialele respective au deschis buletinele de știri, fiind primele sau ocupând poziția a doua în buletin. Postul de televiziune a relatat despre: minoritățile etnice, problemele persoanelor în vârstă, problemele femeilor etc.

Jurnal TV a difuzat 60 de materiale care vizează prezentul raport (față de 39 în perioada precedentă de monitorizare – 2023). Jurnaliștii de la acest post de televiziune au relatat despre: problema violenței pe bază de gen; istoria unei supraviețuitoare a cancerului la creier; istoria unei femei care a trăit zece ani cu un soț violent; crearea centrului de justiție familială, structură care are scopul de a preveni și combate violența pe bază de gen; istoria unei femei care crește singură cinci copii după divorțul de soțul abuziv; posibilitățile de reabilitare și corecție pentru agresorii familiari; festivalul dedicat culturii ucrainene; despre beneficiile incluziunii copiilor cu dizabilități în școli; problema asistenței sociale pentru persoanele cu dizabilități; o femeie care și-a vândut apartamentul și a deschis un centru pentru persoanele cu dizabilități; integrarea în societate a unui tânăr în scaun cu rotile; activitatea unui centru pentru copii cu dizabilități etc.

Moldova 1 a difuzat 53 de știri și reportaje despre diversitate și incluziune față de 116 – în 2023 și 52 – în 2022. Circa 60% din materialele difuzate de postul public de televiziune se înscriu în rubrica social. Majoritatea au vizat femeile, minoritățile etnice, persoanele în vârstă sau persoanele refugiate. Postul public de televiziune a difuzat un număr extrem de redus de știri și reportaje despre persoanele care trăiesc cu HIV/SIDA, minoritățile religioase, persoanele care s-au aflat în detenție și cele care fac parte din grupul LGBT. Postul de televiziune a relatat despre un bărbat de 70 de ani bănuțit de omor; un incendiu la un centru pentru persoane în vârstă din Germania; inițiativa unor femei refugiate din Ucraina de a repara câteva săli de clasă de la un

liceu din capitală, unde învață cei mai mulți copii refugiați din Ucraina; despre refugiații care s-au înscris la cursuri de limba română; asistența oferită de Marea Britanie pentru refugiații ucraineni stabiliți în Republica Moldova; festivalul culturii ucrainene în nordul țării; un festival al culturii găgăuze; prima Gală a minorităților etnice „Uniți prin diversitate”; Hanukkah sau Sărbătoarea Luminii sărbătorită de evrei; o tânără cu dizabilități de văz care activează la Tipografia Centrului de Informare și Reabilitare al Asociației Nevăzătorilor din Republica Moldova; lipsa pedagogilor specializați pentru copiii cu cerințe educaționale speciale etc.

PRO TV a difuzat 78 de știri și reportaje care fac obiectul prezentei monitorizări, (față de 123 în anul 2023) și 38 în anul 2022. Majoritatea se încadrează în rubrica *Social*. Reporterii de la acest post de televiziune au ales să relateze despre un veteran al sportului care a cucerit multiple medalii la competiții internaționale; mai multe știri despre sportive din Republica Moldova sau din străinătate care au cucerit medalii; istoria unei tinere de 23 de ani care a ajuns să activeze în calitate de agentă de patrulare; cazul unei femei care și-a abuzat fizic copilul; o știre internațională despre întâlnirea dintre cea mai înaltă și cea mai scundă femeie din lume; festivalul culturii ucrainene la Glodeni; o știre despre importanța detectării timpurii a statutului HIV al unei persoane, în contextul istoriei unui fost deținut infectat cu HIV; istoria unei tinere care are nevoie de două proteze; lansarea unei platforme online dedicată părinților care au copii cu dizabilități; despre creșterea numărului de copii cu dizabilități integrați în sistemul educațional etc.

Radio Chișinău a produs 11 știri și reportaje la tematicile monitorizate. Jurnaliștii de la acest post de radio au ales să relateze despre bariera lingvistică pentru integrarea minorităților etnice; indemnizații mai mari pentru încălzire pentru persoanele cu dizabilități; problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități, inclusiv lipsa accesibilității clădirilor și deficitul de asistenți personali; problema sănătății mintale și tulburări de comportament în rândurile deținuților; o campanie pentru reintegrarea foștilor deținuți; acord între guvernele Republicii Moldova și Italiei

privind recunoașterea perioadelor de cotizație la fondul social; indexarea pensiilor etc.

Radio Moldova a difuzat 34 de știri și reportaje pe subiectele monitorizate, față de 28 în anul 2023 și 29 în anul 2022. Postul de radio a relatat despre festivalul organizat de Asociația Nevăzătorilor din Republica Moldova în arta meșteșugăritului și muzicii, care reunește persoane cu dizabilități; problemele cu care se confruntă vârstnicii din satul Șeptelici, raionul Soroca, care nu au acces la servicii sociale; majorarea pensiilor; un program pentru persoanele în vârstă destinat dezvoltării competențelor digitale și incluziunii sociale; prima platformă online pentru refugiații ucraineni; un program de incluziune profesională pentru femeile refugiate din Ucraina.

TV 8 a postat 61 de știri și reportaje despre incluziune și diversitate față de 48 în perioada precedentei monitorizări (anul 2023). Postul de televiziune a relatat despre cazul unei femei victime ale traficului de persoane; prevenirea cancerului de col uterin; o femeie care a ajuns victimă a unui incendiu din cauza unei țigări nestinse; CJJ a emis o declarație prin care condamnă intimidarea jurnaliștilor. Sunt prezentate cazurile Alinei Radu și Marianei Rață; o femeie filmată în timp ce își bate copilul; o femeie șantajată cu imagini cu conținut intim de către un deținut; o știre despre cadourile pe care le-au primit unii copii cu dizabilități de la Moș Crăciun; un reportaj de la o școală specializată pentru copii cu dizabilități; despre pensionarii care așteaptă compensațiile pentru a cumpăra lemne; despre un bărbat de 72 de ani care ar fi încercat să omoare un bărbat din localitate, bănuit că ar fi amantul soției sale; o știre despre cetățenii moldoveni care au lucrat în Italia și pot solicita includerea anilor lucrați în stagiul de muncă pentru pensie; Episcopul Markel, sancționat, pentru că a făcut o declarație conform căreia comunitatea LGBT trebuie respinsă.

Evaluarea calitativă

Acest capitol al monitorizării a urmărit felul în care jurnaliștii au respectat principiile generale ale eticii jurnalistice: terminologia utilizată, tratamentul victimelor, toleranță și nediscriminare etc.

1) Tratamentul protagoniștilor/protagonistelor

În cadrul acestei etape a monitorizării, a fost urmărit modul în care jurnaliștii abordează persoanele despre care scriu, în special pe cele care fac parte din categoriile vulnerabile. Astfel, s-a urmărit dacă materialele de presă respectă principiile etice și protejează identitatea persoanelor care trăiesc cu HIV/SIDA, foștilor deținuți, victimelor traficului de persoane și ale violenței etc.

Echipa de monitori a analizat dacă jurnaliștii evită divulgarea informațiilor care ar putea duce la identificarea acestor persoane, având în vedere riscurile suplimentare la care ar putea fi expuse. Lipsa confidențialității poate duce la discriminare din partea comunității sau la situații care le-ar periclita și mai mult siguranța. Astfel, monitorizarea a pus accent pe respectarea dreptului la intimitate și pe responsabilitatea mass-mediei de a relata subiectele sensibile într-un mod etic și echilibrat, cu condiția respectării demnității umane.

În actuala perioadă de monitorizare au fost depistate mai multe cazuri de exploatare a laturii senzaționalului. De exemplu, știrea „Se zvonește că Melania Trump a trecut pe la chirurgul plastician înainte de victoria soțului”, (postată de Realitatea.md pe data de 10 noiembrie 2024) se concentrează excesiv pe aspectul fizic al Melaniei Trump. Discuțiile despre posibilele proceduri

estetice ale acesteia înainte de câștigarea mandatului soțului său reflectă o preocupare exclusivă pentru fizicul său și diminuează realizările sale personale sau implicarea la nivel social. Acest tip de abordare este considerat sexist pentru că promovează ideea că o femeie trebuie să îndeplinească anumite standarde estetice, fiind ignorată valoarea ei ca personalitate.

O altă știre care se axează pe aspectul fizic al protagonistelor este „Două influencere s-au înecat după ce au refuzat să poarte veste de salvare ca să nu își strice bronzul” (Realitatea.md). „Aline Tamara Moreira de Amorim și Beatriz Tavares da Silva Faria s-au înecat, în timpul unei excursii cu iahtul. Influencerițele au refuzat să poarte veste de salvare pentru a nu-și „strica selfie-urile și bronzul”. Cele două victime erau cunoscute în mediul online, fiind influencerițe”.

Știrea sugerează că moartea celor două femei este legată de dorința lor de a păstra un anumit standard frumusețe (de exemplu, un bronz perfect), în loc să se concentreze pe siguranța personală, riscuri sau comportamente periculoase. Astfel, știrea poate întări stereotipurile despre femei ca fiind preocupate excesiv de imaginea lor fizică și mai puțin de securitatea lor personală.

Titlul „În fruntea MAI vine o femeie. Efros demisionează” (Unimedia.info, 18 noiembrie), pune accent pe gen, nu pe competență, experiența sau numele persoanei respective. Formularea poate sugera că numirea unei femei în fruntea Ministerului Afacerilor Interne este un aspect surprinzător sau neobișnuit și că, astfel de funcții sunt rezervate bărbaților.

Există o doză de senzaționalism și în titlul: „Первая реакция Додона на победу Санду: «Она превратилась в президента диаспоры», Она превратилась в „хромую утку“, президента диаспоры» — сказал Додон. Titlul atrage atenția prin citarea directă a lui Igor Dodon, care folosește expresii peiorative precum „президент диаспоры” și „хромая утка” (în traducere: „rață șchioapă”). Aceste formulări sunt provocatoare deși reprezintă

citare exacte. Titlul trebuie să fie echilibrat și să nu amplifice retorica instigatoare la ură la adresa contracandidaților politici. Publicarea doar a declarațiilor critice riscă să favorizeze o agendă politică specifică.

Există probleme deontologice și în cazul știrii „Caz cutremurător în Italia. Un bărbat de 46 de ani, a fost arestat, după ce și-a ucis cu cruzime mama de 73 de ani. Acesta i-a smuls inima din piept” (Realitatea.md, 22 noiembrie 2024). Materialul abundă în detalii șocante care nu își au locul în materiale jurnalistice realizate în conformitate cu prevederile deontologice: „i-a smuls inima din piept”, „ucigașul și-a justificat fapta oribilă spunând că mama sa ar fi fost „un vampir”, care „încerca să-l facă să mănânce carne umană” etc.

Detalii morbide se conțin și în știrea „В Кишиневе иностранец жестоко убил свою сестру, а ее тело нашли только через месяц” (Newsmaker, 19 decembrie 2024) – „По неустановленным причинам обвиняемый нанес сестре девять ножевых ранений. Правоохранители узнали об этом только 3 октября, когда в доме нашли тело женщины в стадии разложения”.

Potrivit articolului 4.7 din Codul deontologic al Jurnalistului – „Jurnalistul nu furnizează publicului detalii morbide ale crimelor, accidentelor și catastrofelor naturale sau detalii privind tehnicile suicidale. Aceleași reguli se aplică și materialelor vizuale (fotografii, materiale video)”. Regulile se aplică atât textelor scrise, cât și materialelor vizuale – fotografii, materiale video, dar și știrilor difuzate de radio.

Latura senzaționalului este exploatată și în știrea „După viol, bătaie și profanarea mormintelor a omorât un consătean, dar și de această dată scapă de închisoare din cauza problemelor psihice” (18 noiembrie 2024, Observatorul de Nord). Articolul relatează despre o persoană cu probleme grave de sănătate mintală care a comis infracțiuni violente, inclusiv crimă, dar a fost declarată iresponsabilă din punct de vedere legal din cauza stării sale și trimisă la o instituție de psihiatrie în loc de închisoare. Din punct de vedere

al eticii jurnalistice, relatarea ar trebui să asigure un echilibru între gravitatea infracțiunii și riscul de stigmatizare cu care se confruntă persoanele cu dizabilități intelectuale. Exploatarea laturii senzaționalului contribuie la perpetuarea stereotipurilor negative, care pot dăuna tuturor persoanelor din acest grup.

Este exploatarea latura senzaționalului și în știrea postată pe Realitatea.md (20 decembrie 2024) – „Un bărbat din municipiul Suceava, România, este cercetat penal pentru violență în familie. Individul și-a bătut soția pentru că nu i-a plăcut cum a împodobit bradul de Crăciun”.

Formularea „pentru că nu i-a plăcut cum a împodobit bradul de Crăciun” poate induce ideea că motivul agresiunii este unul banal. Jurnaliștii ar trebui să sublinieze că violența în familie, indiferent de pretextul invocat, este un comportament inacceptabil. O formulare mai echilibrată ar fi fost „pentru motive minore”, „pentru un conflict” sau o explicație mai generală a incidentului, fără a pune accent pe motiv. Astfel de abordări riscă să ridiculizeze fenomenul violenței, care trebuie tratat cu multă seriozitate, indiferent de cauza care l-a generat.

Aceeași modalitate de prezentare a unui caz de violență este utilizată și în altă știre – „Un individ și-a agresat fizic soția, pentru că nu i-a plăcut ceapa pe care o cumpărase femeia”.

Detaliile din știre, inclusiv motivul aparent nesemnificativ (ceapa cumpărată de femeie), riscă să banalizeze o problemă socială gravă.

Latura senzaționalului este utilizată și în altă știre – „O tânără și-a băgat soțul în spital de Crăciun, după ce bărbatul s-a plâns de mâncare. Cazul a fost înregistrat în orașul Dăbuleni din județul Dolj, România”.

Conform bunelor practici jurnalistice, titlurile ar trebui să reflecte cu acuratețe conținutul și să evite exagerările. O altă problemă este că articolul

tratează un incident grav (violența) într-un mod care riscă să reducă gravitatea situației.

În felul în care este prezentată informația, unele materiale la subiectul monitorizat contribuie la perpetuarea stereotipurilor. De exemplu, articolul „Pe tinerii generației Z îi deranjează la femeile în vârstă că „suportă atât de multe prostii de la soți. Ce altceva?“. Materialul pare să prezinte opiniile unor tineri într-un mod generalizator și critic față de femeile în etate, fără a oferi o perspectivă echilibrată. Lipsa opiniilor unor experți sau a reprezentanților grupului vizat promovează un șir de prejudecăți și nu prezintă o analiză serioasă a diferențelor între generații.

O altă știre – „Obraznicul mănâncă praznicul” din Observatorul de Nord, abundă în expresii discriminatorii la adresa comunității romilor. „Microbuzul de pe ruta cu numărul 3 frânează la una dintre opririle din dealul Sorocii, unde este așteptată de trei bătrânele de etnie rromă, rotunde toate ca trei poloboace pentru vin. // Făcând două eforturi supraomenești, pasagerul de pe primul scaun le aburcă în microbuz și pe celelalte două țigance”.

Faptul că femeile sunt numite „rotunde ca trei poloboace pentru vin” este o descriere ce poate fi interpretată ca degradantă sau jignitoare, ceea ce este inacceptabil din punct de vedere al eticii jurnalistice.

Folosirea termenului „țigance” este o formă de stereotipizare a unei întregi etnii. Într-un context jurnalistic responsabil, este recomandat să se evite expresiile peiorative, pentru că ele pot alimenta prejudecăți și pot contribui la stigmatizarea unei minorități.

Stereotipurile de gen sunt promovate și în știrea de la Moldova 1 care anunță că „Vasile Badea are 77 de ani. A rămas văduv și acum nu are cine să-l ajute să-și spele hainele”. „Vestea că în sat s-a deschis o spălătorie publică a fost primită cu bucurie de localnici, mai ales de gospodine”. (minutul 14.20).

Știrea promovează în special așteptările tradiționale despre rolurile bărbaților și femeilor în gospodărie și în societate. Expresia „acum nu are cine să-l ajute să-și spele hainele” sugerează ideea că bărbații, în special, cei în vârstă, nu sunt capabili să se îngrijească și sunt dependenți de ajutorul femeilor.

O altă afirmație din această știre – „Vestea că în sat s-a deschis o spălătorie publică a fost primită cu bucurie de localnici, mai ales de gospodine” sugerează că femeile sunt cele care se ocupă de activitățile casnice și, în mod implicit, de îngrijirea locuinței și a nevoilor familiale.

În reportajul „Au solicitat ajutor la contor de acasă” de la Jurnal TV (14 noiembrie 2024) este inclusă în mod nejustificat diagnoza medicală a unei femei și a feciorului său, care beneficiază de ajutor de la stat pentru plata facturilor în perioada rece a anului. Informația despre greutățile cu care se confruntă familia este completată cu afirmația că pentru cei doi „fiecare zi este o luptă pentru supraviețuire”. Chiar dacă familia se confruntă cu dificultăți, formularea poate influența modul în care sunt percepuți de societate, ceea ce poate duce la stigmatizare și excludere socială.

Menționăm că „Jurnalistul nu expune datele personale – diagnosticul, adresa, numărul de telefon și alte informații prevăzute de legislația privind protecția datelor cu caracter personal. Publicarea acestor date se poate realiza doar atunci când acest fapt servește interesului public și, după caz, cu acordul persoanei vizate” (Codul deontologic, articolul 4.6).

Unele redacții au promovat stereotipurile de gen, inclusiv prin bancurile pe care le-au publicat. „O blondă lovește un automobil. //Din mașina lovită iese șoferul și o întreabă: — Măcar ai dat examen pentru permis?// — Desigur! Și, spre deosebire de tine, de mai multe ori! „O blondă pescuia pe malul unei ape. // Apare și paznicul de la filială: -Doamnă, aici nu se poate pescui decât cu permis. // – Vai de mine, Ce proastă sunt! Eu tot am încercat cu mămligă”. (Observatorul de Nord).

Reportajul Jurnal TV „A trăit zece ani lângă un soț agresor”, postat pe 15 noiembrie 2024, dezvăluie identitatea unei supraviețuitoare a violenței bazate pe gen – numele, prenumele, imagini neblurate cu femeia și locuința în care s-a stabilit împreună cu cei patru copii după ce a plecat de lângă agresor.

În reportaj, protagonistă își dezvăluie identitatea și povestește detalii despre experiența dramatică prin care a trecut. Menționăm că expunerea identității și a detaliilor personale poate duce la revictimizare sau stigmatizare, de aceea este esențial ca jurnalistul să se asigure că publicarea unor astfel de informații nu va provoca noi suferințe persoanei în cauză.

De asemenea, jurnalistul trebuie să trateze cu maximă responsabilitate informațiile colectate despre persoane aflate în situații vulnerabile și să anticipeze eventualele efecte negative asupra acestora. Victime colaterale ale acestei abordări sunt și cei patru copii ai protagonistei. Deși chipurile lor sunt blurate, aceștia pot fi ușor identificați și riscă să fie discriminați la școală sau în comunitate. În plus, reportajul se axează exclusiv pe experiențele negative ale victimei, fără a oferi o perspectivă mai largă asupra fenomenului violenței bazate pe gen sau a soluțiilor disponibile pentru femeile aflate în astfel de situații.

Identitatea supraviețuitoarei violenței în bază de gen nu este protejată nici în reportajul postat de Jurnal TV pe data de 29 noiembrie – „Crește singură 5 copii. Este istoria unei femei victime a violenței”. Deși intenția reportajului este de a aduce în prim-plan probleme reale și de a sensibiliza publicul cu privire la problema violenței în bază de gen, identitatea persoanei care a avut de suferit nu este protejată, iar asta o face vulnerabilă.

Amintim că articolul 4.19 din Codul deontologic al jurnalistului prevede că „Jurnalistul tratează cu deosebită acuratețe informația colectată despre crime, dezastre naturale, accidente și alte cazuri similare în care cineva suferă prejudicii de orice gen, asigurându-se de fiecare dată că publicarea unei atare informații nu va provoca noi suferințe celor prejudiciați sau nevinovați de cele întâmplate”.

Echipa de monitorizare a identificat și cazuri când jurnaliștii au menționat în mod nejustificat originea etnică a unor persoane implicate în incidente cu conotație negativă. Etnia este menționată în mod nejustificat de portalul Ziuadeazi.md (12 decembrie 2024) într-o știre despre doi bărbați reținuți pentru escrocherie. „În timpul investigațiilor s-a stabilit că faptele ar fi avut loc în octombrie-decembrie curent. Bănuții de 20 și 27 de ani din Bălți și Chișinău (unul dintre ei fiind din Turcia, actualmente stabilit în Republica Moldova). <https://ziuadeazi.md/stiri/video-i-doi-barbati-retinuti-pentru-escrocherie-financiara-pest-4-000-000-de-lei-prejudiciati-in-cazul-investitiilor-false/>

Potrivit articolului 4.27 din Codul deontologic – „Jurnalistul menționează apartenența etnică, opiniile politice, convingerile religioase, orientarea sexuală și alt gen de informații sensibile ale unei persoane doar când acest lucru este relevant din punct de vedere editorial”.

2) Terminologia utilizată de jurnaliști

Echipa de monitorizare a urmărit și terminologia utilizată de jurnaliști, aceasta urmând să fie conformă cu normele etice și principiile drepturilor omului.

Acest principiu este încălcat de știrea „Compensații cu scandal: Venituri lunare după vânzarea imobilelor și invalizi nevulnerabili. Reacția lui Buzu” (Realitatea, 11 decembrie).

Expresia „invalizi nevulnerabili” este problematică din punct de vedere etic. Folosirea termenului „invalid” este considerată discriminatorie și stigmatizantă, iar alăturarea acestuia cu „nevulnerabili” creează o contradicție care poate fi percepută ca lipsă de respect față de aceste persoane. Jurnaliștii trebuie să folosească un limbaj adecvat și incluziv, evitând termenii care pot discrimina sau marginaliza. Același încălcare – terminologia incorectă, se conține și în știrea „Семьи детей с тяжёлой инвалидностью в Молдове получают по 3300 леев (Familiiile copiilor cu invaliditate gravă din Moldova vor primi câte 3300 lei), (Nokta, 25 noiembrie 2024).

Termenul „инвалидность” și formularea „дети с тяжёлой инвалидностью” sunt stigmatizante. Este recomandată utilizarea unor expresii mai incluzive, cum ar fi „copii cu dizabilități severe”, în loc de „тяжёлая инвалидность”.

„Семьи с детьми-инвалидами в Молдове получают единовременную выплату. Когда и сколько” (TUK.md, 25 noiembrie 2024). Și în acest caz, se recomandă utilizarea unor expresii mai incluzive și conforme bunelor practici jurnalistice, precum „copii cu dizabilități”.

Și știrea din Nokta.md „ЕСПЧ осудил Молдову за дискриминацию женщины с инвалидностью”, utilizează termenul discriminatoriu „invaliditate”.

O altă problemă este felul în care jurnaliștii prezintă persoanele cu dizabilități. Bunele practici jurnalistice recomandă să nu lezăm demnitatea persoanelor cu dizabilități, prezentându-le ca fiind neputincioase, dependente de ajutorul celor din jur sau obligate să trăiască izolate în instituții specializate. Jurnaliștii trebuie să evite utilizarea miturilor și stereotipurilor despre persoanele cu dizabilități intelectuale, fizice sau multiple, precum: „Nu pot locui independent”, „Sunt demni de milă”, „Sunt neajutorați”, „Nu pot învăța sau merge la școală” etc.

Un exemplu de abatere de la acest principiu se regăsește în reportajul „Școala de empatie”, difuzat de TV8. Materialul prezintă inițiativa unei instituții de învățământ din Chișinău de a organiza o serbare pentru copiii dintr-o instituție specializată pentru persoane cu dizabilități de vedere, menționând că organizatorii „și-au propus să le coloreze măcar o zi din viață”. Această formulare sugerează, implicit, că viața acestor copii este lipsită de culoare în restul timpului, perpetuând un stereotip nedrept.

Este esențial ca jurnaliștii să adopte o perspectivă incluzivă, să pună accentul pe drepturile, capacitățile și realizările persoanelor cu dizabilități, și nu pe presupusa lor vulnerabilitate.

3) Titluri

După cum este menționat mai sus, echipa de monitorizare a înregistrat mai multe cazuri când jurnaliștii au recurs la titluri senzaționale, pentru a atrage atenția cititorilor asupra materialelor publicate.

Titlul „В Кишиневе иностранец жестоко убил свою сестру, а ее тело нашли только через месяц” (Newsmaker, 19 decembrie 2024) ridică mai multe întrebări din punct de vedere al eticii jurnalistice. Menționarea că este vorba despre un „străin” poate contribui la întărirea stereotipurilor negative față de persoanele care nu sunt origine din Republica Moldova.

În acest caz vorbim și despre stigmatizarea persoanelor cu dizabilități intelectuale. Mențiunea că autorul crimei a fost recunoscut ca „невменяем” (nevinovat din punct de vedere psihiatric) sugerează că individul ar fi avut probleme psihice sau o dizabilitate intelectuală care l-a făcut să comită crima. Astfel, titlul poate întări stereotipul că persoanele cu dizabilități mentale sunt mai susceptibile de a comite acte de violență, ceea ce este un stereotip periculos.

Articolul intitulat „Melania Trump «se vinde»! Lista de prețuri pentru o cină cu viitoarea prima doamnă a SUA”, publicat pe Realitatea.md pe data de 6 decembrie. Acesta descrie un eveniment de strângere de fonduri în care donatorii pot participa la o cină exclusivistă alături de Melania Trump, în schimbul unor contribuții financiare semnificative. Deși articolul oferă detalii despre eveniment și pachetele disponibile pentru donatori, titlul său poate fi considerat tendențios și senzaționalist, așa cum am discutat anterior.

4) Fotografii

În majoritatea cazurilor sensibile au fost utilizate fotografiile-simbol. Cu regret, multe fotografii nu conțin o legendă care să explice legătura lor cu textul.

În multe cazuri, presa tinde să folosească imagini dramatice, care pun accent pe suferință. De exemplu, pentru subiectele legate de sărăcie, sunt alese fotografii cu persoane în vârstă, accentuând lipsurile materiale și sentimentul de tristețe.

În relatările despre violența domestică, se folosesc imagini generice, cum ar fi siluete de femei plângând sau umbre agresive pe perete, fără a prezenta realitatea complexă a acestor situații.

În cazul persoanelor cu dizabilități, acestea sunt adesea fotografiate într-un context pasiv, sugerând dependență, fără a evidenția aspecte legate de incluziune sau contribuția lor la societate.

Un aspect problematic este utilizarea fotografiilor fără a specifica dacă sunt imagini reale sau ilustrative. Conform Codului Deontologic al Jurnalistului, fotografiile simbol trebuie marcate corespunzător, însă în practică acest lucru este deseori omis, ceea ce poate duce la confuzie sau la consolidarea unor stereotipuri.

De asemenea, în unele cazuri, identitatea persoanelor vulnerabile nu este protejată corespunzător. Fotografiile care expun fețele unor victime ale violenței, ale copiilor din medii defavorizate sau ale persoanelor cu dizabilități sunt publicate fără a ține cont de posibilele consecințe asupra acestor oameni.

Pentru a ilustra diversitatea, mass-media ar trebui să utilizeze imagini care reflectă diferite vârste, etnii, dizabilități și medii sociale. Oamenii fotografiați trebuie să fie tratați cu respect, iar imaginile să fie realizate cu acordul lor, mai ales în situații sensibile. Potrivit Codului Deontologic al Jurnalistului – (art. 4.8) Jurnalistul respectă intimitatea persoanelor și cere permisiunea de a le fotografia/filma, cu excepția cazurilor relevante când acestea se află într-un loc public (ex. sărăcie, refugiați, violență); (art. 4.11) Imaginile de arhivă sau fotografiile simbol, folosite pentru a ilustra materiale jurnalistice,

trebuie să fie marcate corespunzător. Jurnalistul se asigură că imaginile utilizate corespund mesajului materialului jurnalistic.

În majoritatea cazurilor sensibile au fost utilizate fotografiile-simbol. Cu regret, multe fotografii nu conțin o legendă care să explice legătura lor cu textul.

III. Concluzii generale

- Rezultatele monitorizării arată un interes sporit al mass-media pentru anumite grupuri - femei, și o mediatizare extrem de redusă a altor grupuri - persoane cu HIV/SIDA, foști deținuți etc.
- Monitorizarea a scos la iveală mai multe probleme legate de modul în care sunt prezentate persoanele vulnerabile și evenimentele sensibile. De multe ori, calitatea materialelor de presă este afectată de senzaționalism, stereotipuri și lipsa de protecție a identității persoanelor afectate.
- Unele articole nu protejează identitatea persoanelor care au trecut prin situații cu conotație negativă, inclusiv supraviețuitoarele violenței domestice sau persoanele cu probleme de sănătate mintală. Dezvăluirea identității acestora le poate expune la riscuri suplimentare, stigmatizare și suferință. Jurnaliștii ar trebui să fie mai atenți la acest aspect și să evite publicarea detaliilor care le-ar putea pune în pericol.
- Unele relatări pun accent pe detalii șocante și dramatice, în defavoarea echilibrului jurnalistic. Titluri senzaționale, detalii șocante, accentuarea emoțiilor în detrimentul faptelor sunt utilizate în locul informațiilor echilibrate care au scopul să informeze corect.
- Unele redacții au ales să prezinte femeile prin prisma aspectului fizic, ignorând reușitele profesionale sau sociale ale acestora. În plus, unele materiale promovează stereotipuri de gen, asociind anumite responsabilități exclusiv femeilor, în timp ce bărbații sunt portretizați ca fiind neajutorăți în gospodărie. Astfel de clișee influențează percepțiile societății și perpetuează inegalitățile de gen.
- Unii jurnaliști folosesc expresii jignitoare sau generalizatoare atunci când se referă la anumite grupuri etnice, cum ar fi comunitatea romă. Aceste abordări nu fac decât să alimenteze prejudecățile și să marginalizeze și mai mult această comunitate. Presa

are responsabilitatea de a trata toate grupurile cu respect și de a contribui la o societate mai incluzivă.

- Au fost înregistrate situații când unele articole au preluat declarații politice fără să ofere context sau dreptul la replică. Acest lucru poate amplifica retorica agresivă și diviziunile din societate.
- În unele relatări, violența domestică este minimizată, sugerându-se că agresiunile au fost cauzate de motive minore sau banale. Acest tip de narațiune creează o percepție greșită asupra acestei probleme sociale grave care trebuie tratată cu responsabilitate, atât în presă, cât și în societate.
- Unele redacții nu respectă terminologia corectă atunci când se referă la persoanele din grupurile defavorizate, folosind termeni depășiți sau ofensatori, precum „invalid” în loc de „persoană cu dizabilități” sau „țigan” în loc de „persoană de etnie romă”.

IV. Recomandări

Pentru a îmbunătăți calitatea jurnalismului și pentru a respecta drepturile persoanelor vulnerabile, redacțiile pot adopta câteva principii esențiale:

- Protejarea identității victimelor și respectarea confidențialității acestora;
- Evitarea senzaționalismului și punerea accentului pe fapte echilibrate;
- Eliminarea stereotipurilor de gen și etnice din modul de prezentare a subiectelor;
- Contextualizarea declarațiilor politice și oferirea dreptului la replică;
- Un discurs responsabil despre violența domestică, fără a minimiza gravitatea problemei;
- Includerea mai frecventă a opiniilor reprezentanților grupurilor dezavantajate față de deciziile ce îi vizează, îi afectează viața de zi cu zi;
- Utilizarea terminologiei corecte referitoare la grupurile dezavantajate;
- Responsabilii de conținut din fiecare redacție ar trebui să cunoască și să țină cont de prevederile Codului Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova și de recomandările din „Ghidul de stil cu norme etice pentru jurnaliști”, atunci când scriu știri sau moderează comentariile consumatorilor de presă.